

ОСВІТА І КУЛЬТУРА: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

УДК 94(477 : 083.132)

Аносова В. С.

ІСТОРИЧНІ ВІХИ СТАНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Початок ХХ століття позначився в історії України як період докорінного зламу в усіх сферах життя суспільства. Збройні конфлікти на початку століття негативно відобразилися на становищі та подальшій долі об'єктів культурної спадщини. В ході Першої Світової війни та революції було знищено, розграбовано та вивезено за кордон тисячі об'єктів культурної спадщини – безцінних скарбів української культури. Одночасно з руйнацією та знищенням пам'яток історії та культури проходив процес становлення пам'ятоохоронної сфери на державному рівні. Проводилась основоположна законотворча, теоретична та практична діяльність з побудови базису, вирішення проблем збереження об'єктів, що мали культурну та історичну цінність.

Українську революцію 1917–1922 років можна вважати перехідним етапом від однієї форми державного устрою – монархії, до іншої, – республіканської. Цей період в історії пов'язаний з великою кількістю трагічних подій. Стосовно об'єктів культурної спадщини він мав неоднозначний характер. З одного боку, назавжди було втрачено або вивезено за кордон безцінні пам'ятки української та російської культури, з іншого – революція породила нові законотворчі процеси, зокрема і з питань охорони культурного надбання, на теренах вже колишньої на той час Російської імперії. В результаті цих процесів з'явилися нормативні акти, яких не існувало за часів монаршої влади. Вони регламентували правові та економічні відносини в сфері володіння та використання об'єктів, що мають культурну та історичну цінність. У результаті революційних подій та гострої необхідності зберегти «цінне майно» було створено ряд спеціальних органів та організацій, що займалися питаннями збереження, обліку та охорони об'єктів культурної спадщини. Слід зазначити, що перші нормативні акти мали достатньо поверховий характер і були видані під тиском гострої необхідності. Діяльність органів та організацій, компетентних у цьому питанні, також не була узгодженою, і більшість із них дублювали функції один одного. Та все ж таки, в період революції 1917–1922 років було проведено безпрецедентні заходи з виявлення та збереження об'єктів культурної спадщини, що визначило політику майбутньої держави в цій сфері на багато років вперед [1, с.7-9].

Збереження культурної спадщини за часів СРСР завжди було тією галуззю культури, в якій ступінь державного втручання набував колосальних масштабів. До 1917 року майже всі пам'ятники архітектури знаходилися у приватній власності окремих осіб, які стежили за їх збереженням і були зацікавлені в підтриманні належного стану свого майна, що передавалося у спадок. Жовтнева революція 1917 року стала відправною точкою у справі охорони пам'яток історії та культури, зокрема замкових комплексів, та в

подальшому стала причиною їх повного подальшого занепаду бо цілком виключила можливість існування зазначених споруд як об'єктів приватної власності [7, с. 56].

Перша світова війна (1914–1918 рр.) та наступні за нею російська революція та громадянська війна (1917–1922 рр.) мали вкрай негативні наслідки для замкових комплексів на теренах сучасної Західної України. Більшість із яких, починаючи з XVIII століття, поступово занепадали та руйнувалися, першопричиною чого стала втрата стратегічного значення та зміни державних кордонів.

На прикладі згаданих вище замкових комплексів можна спостерігати загальне погіршення ситуації охорони та збереження нерухомих пам'яток культурної спадщини. Незважаючи на велику кількість нормативних актів та пам'яткоохоронних організацій, створених за часів СРСР, у цей час більшість замкових комплексів активно занепадає. До приходу радянської влади майже кожен із замкових комплексів Західної України знаходився в приватному володінні. Сьогодні не викликає сумнівів той факт, що відчуження замкових комплексів у приватних власників мало негативні наслідки з точки зору збереження самих будівель та внутрішнього оздоблення. Прикладом може слугувати історія замку в селі Підгірці, де власники, родина Сангушко, опікувалися замком до приходу радянської влади на ці території. Зрештою, Уряд СРСР вилучив замок із приватного володіння та, в свою чергу, не зміг забезпечити його охорону й збереження [6, с. 123-124].

Більшість замків у радянський період було пристосовано для потреб тогочасної експлуатації, в будівлях розміщувалися «не музейні» установи – школи, лікарні, божевільні, клуби, автобази тощо. Таке пристосування ще більше викривило початкові риси будівель [8, с. 76]. Використання їх було не тривалим, бо будівлі на той час вже перебували в поганому стані і поступово починали руйнуватися. Ремонт та реставрація потребували значних коштів, яких завжди не вистачало, оскільки галузь охорони та збереження культурної спадщини в СРСР фінансувалася за «залишковим» принципом.

Таким чином, на початку ХХ століття, з приходом влади Рад, проходить процес становлення нормативної бази з питань охорони, захисту та збереження об'єктів, що мають культурну та історичну цінність. Цей період (1917–1922 рр.) позначився становленням нормативно-правової бази в сфері охорони культурної спадщини. Було видано велику кількість документів, що регулювали питання збереження, охорони, володіння та експлуатації пам'яток культурної спадщини. За короткий термін були розроблені основи теоретичної та практичної діяльності з відновлення та збереження пам'яток історії та культури, вироблено методологію проведення ремонтно-реставраційних робіт. Активно проводилася робота з кваліфікації кадрів, що мали здібності до проведення реконструкції всіх типів пам'ятників. Засновано цілий ряд організацій, які відповідали і забезпечували заходи зі збереження та охорони. Негативною ознакою стала неузгоджена діяльність цих органів, у результаті чого організації дуже часто дублювали роботу одна одної, що призводило до розпорошення сил і коштів. Основним критерієм оцінки пам'ятників була їх

фінансова цінність. Політика держави була спрямована, в першу чергу, за збереження фінансово цінних об'єктів.

РЕЗЮМЕ

Стаття вивчає процес становлення пам'яткоохоронної справи в Україні на початку ХХ ст. Розглядається законотворча, теоретична та практична діяльність з побудови базису, вирішення проблем збереження об'єктів, що мали культурну та історичну цінність.

Ключові слова: пам'яткоохоронна справа, культурна спадщина, нормативна база.

SUMMARY

The article studies the process of monument protection in Ukraine in the early 20th century. It is considered the legislative, theoretical and practical activities for solving problems of preservation of objects of cultural and historical value.

Keywords: monument protection, cultural heritage, normative base.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акуленко В.І. Радянське законодавство про пам'ятники історії та культури. Київ : УТОПК, Т-во «Знання» УРСР, 1977. 16 с.
2. Буркацький Л.К. Правова охорона історико-культурної спадщини на Україні. Київ : УТОПК, 1970. 19 с.
3. Жуков Ю.Н. Сохраненные революцией. Охрана памятников истории и культуры в Москве в 1917–1921 годах. М, 1985. 208 с.
4. Законодавство про пам'ятники історії та культури. Збірник нормативних актів. Під ред. О.Н. Якименка. Українською мовою. Київ : Політвидав. 1970. 464 с.
5. Заремба С.З. Нариси з історії українського пам'яткознавства / Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК. Київ : ТОВ «Видавництво Аратта», 2002. 204 с.
6. Кот С., Нестуля О. Українські культурні цінності в Росії: Перша спроба повернення. 1917–1918. НАН України, Інститут історії України. Київ : Соборна Україна, 1996. 300 с.
7. *Охорона пам'яток історії та культури в Україні (1917–1919 рр.)* : Збірник документів і матеріалів: О. Нестуля та ін. (автор-упорядник): В.О. Горбик (відповідальний редактор). Київ : Інститут історії України, 2008. 319 с
8. *Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР*: Збірник матеріалів: в 6-и ч. Ч1: Тронько П.Т., Нестуля О.О., В.І. Ленін про збереження і пропаганду пам'яток історії та культури; Перші кроки в діяльності пам'яткоохоронних органів. 1917–1920; Охорона пам'яток історії та культури. 1921–1926 рр. Київ : АН УРСР, Інститут історії, 1989. 36 с.
9. Прибега Л. В. Замки та фортеці. Київ : «Мистецтво», 2007. 352 с.

10. Пшик В. Укріплені міста, замки, оборонні двори та інкастельовані сакральні споруди Львівщини XIII–XVIII ст. Каталог-інформатор. Львів, 2008. 358 с.
11. Равикович Д.А. Охрана памятников истории и культуры в РСФСР (1917–1967). *Труды НИИ музееведения и охраны памятников истории и культуры*. Вып. 22. Москва, 1970.

УДК 378.147.016

Єфімов Д. В.

ІСТОРІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ УКРАЇНИ

Сучасна науково-технічна революція надає нових рис усій сучасній діяльності, зокрема й діяльності в сфері освіти, впливаючи на неї і трансформуючи її фази, форму і зміст, і, можливо, розуміння в цілому. Отже, трансформується загальне розуміння як сутності надання освітніх послуг, так і їх технологічної підтримки.

Своєчасне виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів впливу інновацій на трансформацію процесів, пов'язаних із можливими змінами підтримки навчання і освіти, не тільки розширює розуміння процесів і явищ, що відбуваються, а й значною мірою дозволяє своєчасно реагувати й відповідати на виклики сучасного інформаційного суспільства.

Історично склалося так, що розвиток ІКТ нерозривно пов'язаний із розвитком інформаційних епох, і, отже, з притаманними епосі підходами до освіти та навчання, розвиваючи і доповнюючи їх. Саме цей факт визначив ступінь потужності їх поширення та використання в різних галузях життєдіяльності суспільства. Це, в свою чергу, вплинуло на ступінь трансформації процесів генерації, актуалізації передачі інформації, знань, надання доступу до навчальних ресурсів абсолютно для всіх.

Уже давно ні для кого не таємниця, що ХХ століття поклато початок лавиноподібним трансформаціям, зумовленим науково-технічною революцією, появою комп'ютерів та мережі Інтернет. Активізувалися процеси еволюції інформаційного суспільства, які зумовили механізми і процеси бурхливого розвитку інновацій у всіх сферах життя, в тому числі у сфері науки й освіти [1].

Дослідження процесів становлення мультимедійних технологій і навчального мультимедіа дозволить більш глибоко зрозуміти природу розвитку умов, які комплексно впливають на кінцеву якість навчання, всебічного забезпечення комфорту учнів у процесі набуття знань, навичок і досвіду, зрозуміти глибинні механізми сприйняття широкого спектра мультимедіа людиною і прогнозувати перспективи їх подальшого використання.

Відомо, що протягом історії людства форми навчальної діяльності змінювалися незначно, в основному на їх розвиток впливали форми подання навчальних ресурсів, наочних і технічних засобів навчання [2].